

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра економіки, права та управління бізнесом

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

“ ___ ” грудня 2017 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

за магістерською програмою професійного спрямування

«Економіка, планування та управління бізнесом»

на тему: «Шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємства (на
прикладі МТП «Южний»)»

Виконавець:

студент 66 гр. ФЕУП

Данилюк Євген Васильович _____

/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н, доцент

Сментина Наталія Валентинівна _____

/підпис/

АНОТАЦІЯ

Данилюк Євген Васильович, «Шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємства (на прикладі МТП «Южний»)»
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за магістерською програмою професійного спрямування «Економіка, планування та управління бізнесом»,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2018 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – процес оцінювання конкурентоспроможності МТП «Южний» та економічного обґрунтування заходів з її підвищення.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти конкурентоспроможності підприємства, зокрема: поняття конкурентоспроможності підприємства та необхідність її дослідження, методи оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємства, основні аспекти конкуренції у портовому господарстві України.

Проведено аналіз фінансово-господарської діяльності ДП «Морський торговельний порт «Южний», визначені конкурентні позиції МТП «Южний» на ринку підприємств морського транспорту.

Надано пропозиції щодо покращення конкурентного стану МТП «Южний» за рахунок збільшення мотивації співробітників. Обґрунтовано економічну доцільність проекту створення логістичного комплексу для інтермодальних перевезень на підприємстві. Надані рекомендації щодо інституційного забезпечення конкурентоздатності підприємства.

Ключові слова: конкурентоспроможність, морегосподарський комплекс, морський торговельний порт, портові послуги, вантажообіг, вантажні перевезення, інвестиції.

ANNOTATION

Danyliuk Yevhen, «The ways of increasing competitiveness of enterprise (on the example of STP "Yuzhny")»
thesis for Master degree in specialty «Entrepreneurship, Trade and Stock Exchanges» under the program «Economics, Planning and Business Management»,
Odessa National Economic University
Odessa, 2018

Thesis consists of three chapters. Object of study is a process of assessing the competitiveness of STP "Yuzhny" and economic justification of some improvement measures..

Thesis considers the theoretical aspects of enterprise competitiveness. In particular, the paper deals with the concept of enterprise competitiveness, necessity of its research, methods of assessing the level of enterprise competitiveness and the main aspects of competition in the Ukrainian port sector.

An analysis of financial and economic activity of state enterprise "Sea Commercial Port "Yuzhny" are carried out and the enterprise competitive positions at the market of sea transport enterprises are determined.

The proposals concerning improving the competitive position of STP "Yuzhny" due to the increasing employees' motivation are given. The economic expediency of the project of creating the logistic complex for intermodal transportation at the enterprise is substantiated. Recommendations concerning institutional provision of enterprise competitiveness are given.

Key words: competitiveness, sea economic complex, sea trading port, port services, cargo turnover, cargo transportation, investments.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1. Поняття конкурентоспроможності підприємства та необхідність її дослідження	6
1.2. Методи оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємства ..	17
1.3. Основні аспекти конкуренції у портовому господарстві України	25
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МОРСЬКОГО ТОРГІВЕЛЬНОГО ПОРТУ «ЮЖНИЙ»	34
2.1. Загальна характеристика підприємства	34
2.2. Особливості фінансово-господарської діяльності МТП «Южний» ...	39
2.3. Оцінка конкурентних позицій МТП «Южний» на ринку підприємств морського транспорту	53
РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ШЛЯХІВ ЗМІЦНЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МТП «ЮЖНИЙ» В СУЧАСНИХ УМОВАХ	61
3.1. Пропозиції щодо покращення конкурентного стану МТП «Южний» за рахунок збільшення мотивації співробітників	61
3.2. Обґрунтування економічної доцільності проекту створення логістичного комплексу для інтермодальних перевезень на підприємстві	71
3.3 Інституційне забезпечення конкурентоздатності підприємства	76
ВИСНОВКИ	86
Список використаних джерел	89
Додатки	97

ВСТУП

Актуальність теми. В сучасному світі морські перевезення є не тільки невід'ємною частиною світової транспортної системи та важливим чинником світової торгівлі, але й об'єктом жорсткої конкурентної боротьби. Україна має сприятливі конкурентні передумови для розвитку морегосподарського комплексу, особливо у сегменті портового господарства. По-перше, на протязі всієї своєї історії Україна позиціонувала себе як морська держава. По-друге, через проливи Босфор та Дарданелли Україна з'єднується зі Середземним морем, а, отже із розвиненими ринками Західної Європи. По-третє, води Чорного та Азовського морів практично не замерзають, що сприяє навігації. Проте сучасний конкурентний статус вітчизняних морських портів не дозволяє їм розраховувати на значну частку ринку морських вантажних перевезень. Навпаки, зберігається тенденція втрати Україною власних ринкових позицій на користь портів Румунії та Росії. Отже вкрай важливим є пошук механізмів реалізації конкурентних переваг морських портів України, що робить тему дипломної роботи досить актуальною.

Більшість фахівців абсолютно вірно визначають природу кризи у вітчизняному портовому господарстві і, насамперед, пов'язують її з моральним і фізичним зносом портового обладнання, а також занадто високими тарифами на портові послуги. Проте шукають вихід з неї або у державно-приватному партнерстві чи, навіть, приватизації портів або у більш активному державному втручанні з метою зменшення тарифів. В той самий час ринковим механізмом збільшення конкурентоспроможності вітчизняних портів, у тому числі за рахунок нецінових чинників, все ще приділяється недостатньо уваги.

Теоретичні і практичні аспекти підвищення конкурентоспроможності вітчизняних морських портів розглядаються в роботах вітчизняних і закордонних науковців таких, як Баришнікова В.В., Боняр С.М., Дергачов В.О., Котлубай А.І., Могалевкін І.М., Чекаловець В.І. та інших. Також окремі питання конкурентних переваг у морському господарському комплексі

висвітлюються у працях Омельчук Є.С., Олефір І.М, Примакова М.Т., Столярова Г.П.

Метою роботи є дослідження теоретичних положень і розробка практичних рекомендацій щодо шляхів підвищення конкурентоспроможності підприємства .

Для досягнення визначеної мети поставлено та вирішено такі **завдання**:

- визначити поняття конкурентоспроможності;
- розглянути методи оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємства;
- дослідити основні аспекти конкуренції у портовому господарстві України;
- надати загальну характеристику діяльності ДП «Морський торговельний порт «Южний»;
- проаналізувати основні техніко-економічні показники підприємства;
- оцінити конкурентоспроможність ДП «МТП «Южний» на ринку підприємств морського транспорту;
- надати пропозиції щодо покращення конкурентного стану МТП «Южний» за рахунок збільшення мотивації співробітників;
- обґрунтувати економічну доцільність проекту створення логістичного комплексу для інтермодальних перевезень на підприємстві;
- визначити можливості інституційного забезпечення конкурентоздатності підприємства.

Об'єктом дослідження є процес оцінювання конкурентоспроможності МТП «Южний» та економічного обґрунтування заходів з її підвищення.

Предметом дослідження є теоретичні та прикладні аспекти діагностування конкурентоспроможності підприємства.

Методи дослідження. Теоретичною основою роботи є фундаментальні положення теорії конкурентоспроможності, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з проблем підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Методологічним підґрунтям дослідження є сукупність методів пізнання:

- статистичні методи (горизонтальний аналіз, порівняльний аналіз тощо), які були використані для оцінки фінансово-економічного стану підприємства;
- метод експертних оцінок та метод SWOT-аналізу, які використані для порівняння рівня конкурентоспроможності ДП «Морський торговельний порт «Южний» з іншими українськими портами.

Для розрахунків показників ефективності проекту застосовано програму Excel.

Інформаційною базою слугували статистичні дані по морським портам України, дані фінансової звітності підприємства, нормативно-законодавчі акти України, наукові публікації вітчизняних і зарубіжних учених з проблематики конкурентоспроможності підприємства та функціонування морських торговельних портів.

Публікації. За результатами дослідження підготовлена стаття на тему «Проблеми і перспективи портового господарства України», яка опублікована у виданні «Науковий студентський вісник» факультету економіки та управління підприємництвом.

ВИСНОВКИ

Результати проведених досліджень дозволяють зробити такі висновки.

1. На сьогодні існує велика кількість тлумачень поняття «конкурентоспроможність підприємства», але не існує єдиного трактування, оскільки частина дослідників вважає, що конкурентоспроможність підприємств - це категорія, яка прямо визначається характеристиками їх продукції; інші дослідники беруть за основу ефективність виробничого процесу чи стратегічного планування розвитку підприємств, їхню спроможність упроваджувати нові технології та боротися з суперниками на ринках тощо..

2. Методи оцінки конкурентоспроможності підприємства класифікувати за двома основними критеріями: за ступенем об'єктивності (суб'єктивності) результатів оцінки, а також за підходом до оцінки – якісна чи кількісна. Розрізняють також спеціальні методи – такі, що орієнтовані на аналіз окремих сторін діяльності підприємства (матричні методи, метод оцінки конкурентоспроможності продукції тощо), комплексні (більшість індексних методів) – такі, що орієнтовані на всебічний аналіз.

3. В Україні всі морські торговельні порти є державними підприємствами, а їхнє керування здійснює Адміністрація морських портів України. Кожен з портів має відповідну спеціалізацію, а деякі – тісно пов'язані з вантажопотоками окремих фінансово-промислових груп. Конкурувати за внутрішній ринок вітчизняним портам немає ніякого сенсу. Тому основна конкурентна боротьба точиться з портами Росії, Румунії, Туреччини.

4. Україна втрачає свої конкурентні позиції у боротьбі за міжнародні вантажопотоки у Чорноморському регіоні, що обумовлено низкою чинників. Так, через скорочення обсягів перевезень в останні роки, морські порти України мають сьогодні резерви переробної спроможності у розмірі приблизно 33,3%. Проблемою є не використання або погане використання в роботі останніх досягнень логістики, що звичайно збільшує видатки підприємств та зменшує їх рентабельність. Обслуговування в українських портах є

найдорожчим на Чорноморському узбережжі. Найбільш конкурентоспроможними з українських портів наразі є «порти Великої Одеси» (Чорноморськ, Одеса та Южний). Саме на їх базі є можливість зміцнювати конкурентні переваги вітчизняного портового господарства шляхом створення Чорноморського кластера.

5. Державне підприємство «Морський торговельний порт «Южний» займає стратегічне положення в роботі міжнародних трансконтинентальних транспортних коридорів, є найбільш перспективним для забезпечення інтересів України, як транзитної держави. Порт «Южний» є самим глибоководним портом України та входить в трійку найприбутковіших портів України (Одеса, Южний, Іллічівськ).

6. Дохід від реалізації продукції (товарів, робіт послуг) на МТП «Южний» збільшився у 2015 р. на 67,5% у порівнянні з 2016 роком, проте у 2016 р. відбулося скорочення показника на 19,4%. Валові витрати підприємства у 2015 р. вони зросли у порівнянні з 2014 р. на 145,2%, а у 2016 році скоротилися на 13,9%, фінансовий результат від діяльності мав позитивне значення і прибуток у 2015 р. становив 772 682 тис. грн., що на 101,2% більше у порівнянні з попереднім роком, проте у 2016 році цей показник скоротився на 24,8%.

7. Найбільший і самий глибоководний порт «Южний» забезпечує перевалку третьої частини всіх вантажів, що проходять через українські порти. У порту було перероблено 23,865 млн т (+ 7,6%) експортних і 4,268 млн т (+ 29,9%) імпортованих вантажів. Перевалка транзитних вантажів склала 3,502 млн т (+ 9,7%), каботажних - 33,3 тис. тонн (-96,5%).

8. Лівову частку перевалки на підприємстві становлять вугілля, руда та зернові вантажі. Причому на руду доводиться майже половина всієї перевалки в порту. Всього за 9 місяців 2017 року перероблено 14,307 млн т (- 9,7%) руди, 4,969 млн т (+ 92,1%) вугілля та 6,667 млн т (+ 24,3%) зернових вантажів. Переробка контейнерів в порту за звітний період знизилася на 20,3% і склала 49 058 TEU.

9. Серед основних напрямків зростання конкурентоспроможності ДП «МТП «Южний» вбачаються наступні – впровадження систем преміювання та стимулювання шляхом збільшення частки заохочувальних виплат за рахунок впровадження системи заохочення за приріст продуктивності праці; застосування так званої аналітичної системи оцінки трудового внеску, за допомогою фінансових результатів діяльності компанії.

10. Аналіз показників створення нового логістичного комплексу на території підприємства довів, що термін окупності даного проекту складає 2,46 роки, тобто 2 роки та 5 місяців. Таким чином, інвестиції, вкладені у будівництво спеціалізованого рейдового перевантажувального комплексу навалювальних вантажів, окупляться повністю на третьому році реалізації проекту, що означає достатньо високу економічну ефективність даного інвестиційного проекту. Внутрішня норма прибутковості дорівнює 37,27%, що говорить про надійність проекту, так як IRR більше ставки дисконту $i = 20\%$.

11. Створення ефективних морських кластерів дозволить отримати наступні переваги для економіки регіону: оздоровлення економіки регіону за рахунок комерційної концентрації, спеціалізації та кооперації підприємств морегосподарського комплексу, використання кращих управлінських технологій та впровадження інновацій; стимулювання високотехнологічних галузей (відродження судноремонту та використання сучасних логістичних схем доставки вантажів); активізація підприємницької діяльності за рахунок створення сприятливих умов для підприємств середнього і малого бізнесу; збільшення вантажопотоків та розвиток експорту; впровадження ефективної системи спеціалізації портів; створення сприятливих умов для підготовки фахівців високої кваліфікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітична записка: Щодо стратегічних пріоритетів реалізації потенціалу України як морської держави. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://od.niss.gov.ua/articles/490/>
2. Барышникова В.В. Современный порт в логистической цепочке доставки грузов / В.В. Барышникова // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: пробл. теорії та практики. - 2016. - N 4.- С. 15-26.
3. Боняр С.М. Аналіз роботи морських торговельних портів України / С.М. Боняр, Я.Р. Корнійко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuuv.gov.ua/portal/natural/Vodt/2012_3/narezka/Vnutr_3_15__2012__109_.pdf
4. Будрина Е.В. Ценообразование на услуги при международной доставке // (Международные автомобильные перевозки: учебное пособие)Е.В. Будрина. - СПб.: СПбГИЭУ, 2000. - 204с.
5. Гончаренко С.С. Тарифообразование и тарифное регулирование на транспорте России в современных условиях: дисс. ... канд. экон. наук: 08.00.05 / Гончаренко Станислав Степанович. - К. : Гос. университет управления на транспорте, 2013. - 146с.
6. Горбаченко С.А. Аналіз підприємницьких проектів: навчальний посібник / Горбаченко С.А., Карпов В.А.- О: ОНЕУ ротапринт, 2013.- 241с.
7. Горбаченко С.А. Методичні засади формування конкурентних переваг морських портів Одеського регіону / С. А. Горбаченко // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. - 2015. - № 1. - С. 131-138. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2015_1_16
8. Горбаченко С.А. Перспективи використання програмного забезпечення для інноваційного проектування в морському господарському комплексі / С. А. Горбаченко // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми

- розвитку.-2013.-№776.-с.228-235.-Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2013_776_36
9. Гончарук Т. І. Конкуренція і конкурентоспроможність: зміст і розвиток у перехідній економіці / Т. І. Гончарук. - Суми : ВВП "Мрія-1" ЛТД, 2015.- 60 с.
 10. Гурнак В.П. Реалізація Комплексної програми утвердження України як транзитної держави / В. Гурнак, О. Ананченко, М. Гурнак // Економіка України . - 2015. - N 7. - С. 26-37.
 11. Дергаусов М. Морські порти України: час активних реформ / М. Дергаусов // Дзеркало тижня. – 2016. – №4. – С. 8-11.
 12. Деякі питання надання в концесію об'єктів державної власності, Кабінет Міністрів України, Постанова від 15.10.2012р. № 1055, [Електронний ресурс] -Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1055-2012-п>.
 13. Димарчук С.М. Особливості організації транспортно - логістичних систем інтермодальних вантажоперевезень / С.М. Димарчук / / Вісникнаціон. університ. "Львівськаполітехника". Логістика. - 2015. - №469. - С. 195 – 200 с.
 14. Евсюков Ю.В. Современные научно-практические проблемы в организации контейнерных перевозок/ Ю.В. Евсюков // Вісті автомобільно-дорожного інституту. - 2013. - №1. - Донецьк. - С. 146 - 149.
 15. Економіка і планування бізнесу. Науковевидання / [В.Р.Кучеренко, А.І.Бутенко, А.В.Андрейченко та ін.; науковікерівники: д.е.н., проф.. Бутенко А.І. і д.е.н., проф. Кучеренко В.Р.]. – Одеса, 2004. – 458с.
 16. Єрохін С.А. Структурна трансформація національної економіки (теоретико-методологічний аспект): наукова монографія / С.А. Єрохін. – К.: Світзнань, 2015. – 234с.
 17. Єрмакова О.А. Перспективи створення транскордонного морського кластера в Чорноморському регіоні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/eprom/2008_43/st_43_15.pdf

18. Заволока С. М. Формування стратегії оновлення основних фондів морських портів України // Розвиток методів управління та господарювання на транспорті. - О., 2015. - Вип.19. - С.72–79.
19. Закон України "Про морські порти", Верховна Рада України; Закон від 17.05.2012 № 4709-VI. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4709-17>.
20. Закон України "Про концесії", Верховна Рада України; Закон від 16.07.1999 № 997-XIV. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/997-14>.
21. Ильницкий К. Два десятилетия водного транспорта Украины. // Порты Украины. № 6, 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://portsukraine.com/node/2169>
22. Карпенко О.О. Удосконалення фрахтових ставок на контейнерні перевезення / О.О Карпенко // Збірник наукових праць КУЕТТ. Серія «Економіка и управління». - 2013. - №4. - К. - С. 109 - 113.
23. Карпов В.А. Методические рекомендации по использованию программы расчета критериев эффективности инвестиционных проектов «Расчет NPV» в учебном процессе (руководство пользователя). - Одесса: ОГЭУ, 2000. - 16с.
24. Ковальова Ю.М. Кластер як нова форма організації та розвитку економіки /Ю.М. Ковальова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/17_SSN_2007/Economics/22544.doc.htm
25. Котлубай А.М. Современные трансформации морской транспортной политики / Котлубай А.М., Буркинский Б.В. Дебель С. И. // Судоходство. – 2016.- №12.- С. 6-7
26. Крыжановский С.В., Гребенник Н.Г. Методические основы оценки перспективности создания морского кластера и практическая их реализация в Украине [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Rmugt/2008_28/Files/02_Kruganovskij_Grebennik.pdf

27. Ковалевич В.М. Розвиток механізмів управління економічною стійкістю функціонування морських портів регіону: Автореф. дис... канд. екон. наук / В.М. Ковалевич ; Нац. акад. природоохорон. та курорт. буд-ва. — Сімф., 2005. — 20 с.
28. Колас Б. Керування фінансовою діяльністю підприємства. Проблеми, концепції, методи / Б. Колас - М., Фінанси, ЮНИТИ, 2006.- 221с.
29. Кочура С. Н. Новые подходы к организации управления морским торговым портом // Информационные технологии в экономических системах. - К., 2015. - С.73–76.
30. Кучеренко В. Р. Проектний аналіз у підприємстві /В.Р.Кучеренко, В.А.Карпов, О.М.Подмазко; Одес. держ. екон. ун-т. — О.: Астропринт, 2006. — 122 с.
31. Левицкий И. Е. О взаимодействии железнодорожного транспорта и морских торговых портов // Харківський нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Вісник. Сер.: Економічна. - Х., 2016. - N512: Передвісники економічного розвитку промисловості та залізничного транспорту України. - С.8–9.
32. Лимонов Э.Л. Внешнеторговые операции морского транспорта и мультимодальны перевозки / Э. Л. Лимонов. - СПб. : Петербург XXI век, 1997. -253 с.
33. Лосевська О. Концесія в українських портах у світлі Закону України «Про морські порти України» /О.Лосевська, В., Лебедев //Юридична газета. – 2016. – № 48. – С. 31 – 33.
34. Лукашевич В.М. Економіка та організація праці на морському транспорті: Навч. посібник. – О.: Видавництво ОНМУ, 2015. – 326 с.
35. Ляшенко О. М. Взаємозумовленність та взаємозалежність економічної безпеки та розвитку підприємства / Ляшенко О.М., Погорелов Ю.С. // Вісник Донецького державного університету управління (науковий журнал). - №3 (45) - 2008. - С. 162-171.

36. Матчанов Х. Управление интермодельными транспортными системами в условиях интеграции и глобализации экономики / Х. Матчанов // Международный экспедитор. – 2002. - №2. – С. 34-37.
37. Мазур И. Управление проектами: учебное пособие /Мазур И.И., Шапиро В.Д., Ольдерогге Н.Г. - М.: Омега-Л, 2004.— 664с.
38. Макарова В.Л. Довідник економічного інструментарію/ В.Л.Макаров, Н.Е. Христюлова, Е.Г. Яковенко.- М.: ЗАТ Изд-В Економіка, 2009.- 170с.
39. Макаренков А.В. Методические основы разработки стратегии развития транспортно-экспедиторских компаний: дисс. ... канд.экон.наук : 08.00.05 / Макаренков александр Владимирович. - СПб, 2006. - 179 с.
40. Могалевкин И. М. Морское судоходство в мировой экономике и международных отношениях: современные функциональные и пространственные проблемы / И. М Могалевкин – М: Наука, 2010. – 152 с.
41. Обзор рынка контейнерного тоннажа : [BlackSealLines, приложение к журналам "Порты Украины" и "BlackSeaTrans"]. - 2017. - №4. - Одесса : Порты Украины. - С. 2 - 4.
42. Окландер М. А. Маркетинг и логистика в предпринимательстве/ [Ред. Н. А. Котик]. — [Одесса: АП НТиЭИ, 1996]. - 103 с.
43. Онохина Е.А. Обоснование таможенно - тарифной политики на основе использования экономико - математического моделирования: дисс. .. канд. экон. наук: 08.00.05, 08.00.13 / Онохина Елена Александровна. - Екатеринбург, 2006. - 131 с.
44. Офіційний веб – сайт Асоціації портів України «Укрпорт»[Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.ukrport.org.ua>
45. Офіційний веб – сайт адміністрації морських портів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.uspa.gov.ua>
46. Офіційний веб – сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

47. Офіційний сайт Іллічівського морського торговельного порта [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.port-ilyichevsk.com.ua/>
48. Офіційний сайт Іллічівського морського торговельного порта [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ilport.com.ua/>
49. Пилипенко І.О. Морегосподарський комплекс українського Приазов'я: суспільно-географічне дослідження: Моногр. / І.О. Пилипенко. — Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2015. — 178 с.
50. Плужников К.И. Транспортное экспедирование: учебное пособие / К.И. Плужников. - М.: Рос - Консульт, 2012. - 576 с.
51. Програма розвитку національної мережі міжнародних транспортних коридорів в Україні на 2006–2010рр.// <http://www.gdo.kiev.ua/files/db.php?god=2006&st=1105>.
52. Проблеми кон'юнктурних досліджень ринків товарів та послуг в Україні/ [В.Р.Кучеренко, А.В.Андрейченко, Л.М. Гейко та ін.; піднауковим керівництвом і редакцією юд.е.н., професора В.Р.Кучеренка]. – Одеса: Атлант, 2010. – 164с.
53. П'ятницька Г. Нові підходи формування стратегії підприємства в умовах конкуренції /Г. П'ятницька // Підприємництво, господарство і право. - 2004.- №11.- С. 136-140.
54. Розпорядження Кабінету Міністрів України Про внесення змін до Стратегії розвитку морських портів України на період до 2015 року від 07. 10. 2009 р. N 1561-р
55. Савельєв Є.В. Новітній маркетинг: навч. посіб. / Є. В. Савельєв (ред). - К.: Знання, 2008. - 420с.
56. Савченко В.Ф. Аналіз альтернативних проектів та оптимальне розміщення інвестицій / В.Ф. Савченко, О.О. Ромашкін // Актуал. пробл. економіки . — 2009. — N 4. — С. 179-187.
57. Смирнов І.Г. Митна логістика: Навч.-метод. Комплекс / І. Г. Смирнов. - К.: Київський славистичний ун-т, 2015. - 15с.

58. Тарасюк Г.М. Бізнес-план: розробка, обґрунтування та аналіз: Навч. посіб. для студ. ВНЗ / Г.М. Тарасюк; Житомир. держ. технол. ун-т. — Житомир, 2006. — 419 с.
59. Татар М.С. Особливості концептуального визначення категорій конкуренції та конкурентоспроможності / Татар М.С.// Економіка та держава – 2012.-№1. с. 61-64
60. Транспортний комплекс України 2006: Зб. / А.В. Пригодський (ред. кол.), Г.І.Захарченко (авт.-упор.), Р.Захарченко (авт.-упор.). – К.: УВЦ «Галактика-С», 2006. – 208 с.
61. Уртимцев Ю.Н. Логистический подход к обоснованию ставки на перевозку грузов / Ю.Н Уртинцев, Р.Н. Самоснов // Труды ВГАВТ, - 2011. - №296. - Н.Новгород. - С. 120 - 128.
62. Ульянченко О.В. Управління проектами. Бізнес-план проекту: лекція / О.В. Ульянченко, М.Ф. Соловійов, П.Ф. Цигікал, А.В. Токар, А.В. Кучер, Л.Ю. Василено; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В.Докучаєва. — Х., 2009. — 58 с.
63. Федорчук А.І. Маркетингові дослідження : навч. посіб. / Федорчук А.І.; УКООПСПЛКА, Львів. комерц. акад. — Львів: Вид-во Львів. комерц. акад., 2008. — 367 с.
64. Хвевик Ю.М. Сутність конкуренції та фактори впливу на стан ринкового конкурентного середовища / Хвевик Ю.М. // Інвестиції: практика та досвід. - 2009.-№4.- с. 53-57
65. Холоденко А.М. Оптимізація транспортних тарифів у логістичній системі // Розвиток методів управління та господарювання на транспорті: Зб.наук.праць. - Одеса: ОДМУ, 2001. - Вип.10. - С.149 - 162.
66. Чекаловец В. И. Морские торговые порты Украины в условиях Европейской интеграции / В. И Чекаловец, Г.П.Скворцов, С. В. Крыжанвский // Транспорт. – 2007. - №30 (458). – С.63-68
67. Шанайца П. П. Экономическая оценка развития системы мультимодельных контейнерных перевозок в международном сообщении

- : дисс. канд. Экон. Наук : 08.00.05 / Шанайца Павел Петрович. – М., 2015. – 160с.
68. Швиданенко Г.О. Современная технология диагностики финансово - экономической деятельности предприятия. / Швиданенко Г.О., Олексик О.И. - К.; КНЕУ, 2002. - 192 с.
69. Шевченко М. Концепция морских кластеров / М. Шевченко // Порты Украины. – 2006. – № 6. – С. 55-56.
70. Школьный О.О. Конкурентні переваги за умов стратегічного підприємництва /О.О. Школьний// Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки.- 2005.- №6,Т.1.- С. 131-134.
71. Шлоков А. К. КРІ и мотивация персонала. Полный сборник практических инструментов / А.К. Клочков – М.: Эксмо, 2015. – 160 с.
72. Щипцов А.А. Стратегия развития торговых портов в системе интеграционных ограничений / А.А. Щипцов // Вісник економіки транспорту і промисловості: Зб. наукових праць. – Харків: УДАЗТ, 2008. – Вип. 21. – С. 71-75